

ΚΥΠΡΙΑΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ, ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ ΚΑΙ ΝΕΟΛΑΙΑΣ

4 Μαρτίου 2024

Άρθρο της Υπουργού Παιδείας, Αθλητισμού και Νεολαίας δρος
Αθηνάς Μιχαηλίδου

Σεβασμός στη διαφορετικότητα: Υλοποίηση πολιτικών και
δράσεων με στόχο τη μετάβαση στο σύγχρονο και
συμπεριληπτικό σχολείο

Υλοποιούμε συστηματικά και στη βάση παιδαγωγικών κριτηρίων, τον στόχο του Υπουργείου, Αθλητισμού και Νεολαίας (Υ.Π.Α.Ν.) και της Κυβέρνησης που αφορά στη μετάβαση στο σύγχρονο, συμπεριληπτικό σχολείο, μέσω συγκεκριμένων δράσεων και πολιτικών που καλλιεργούν τον σεβασμό και τη διαφορετικότητα.

Όλα τα παιδιά που διαμένουν στην Κυπριακή Δημοκρατία έχουν το δικαίωμα να εγγραφούν και να λάβουν δωρεάν εκπαίδευση σε δημόσια σχολεία της Κύπρου, σε όλα τα επίπεδα, από την προσχολική έως την τριτοβάθμια εκπαίδευση. Το εκπαιδευτικό μας σύστημα δεν κάνει καμία διάκριση ως προς τη φυλή, την κοινότητα, τη γλώσσα, το χρώμα, τη θρησκεία, τις πολιτικές ή άλλες πεπιοθήσεις, τον σεξουαλικό προσανατολισμό ή την εθνική καταγωγή των μαθητών. Αυτό διασφαλίζεται από το άρθρο 20 του Συντάγματος της Κύπρου. Το σχολείο σέβεται επίσης το δικαίωμα της ελευθερίας της σκέψης, των πολιτικών ή άλλων πεπιοθήσεων και της θρησκείας.

ΑΝΤΙΡΑΤΣΙΣΤΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ

Το σχολικό περιβάλλον χαρακτηρίζεται από πολλαπλές μορφές ετερότητας, άλλες περισσότερο γνωστές στη δημόσια σφαίρα (εθνικότητα, εμφάνιση, κοινότητα, φύλο) και άλλες λιγότερο γνωστές (π.χ. σεξουαλικός προσανατολισμός, αναπηρία), που αναζητούν αναγνώριση, σεβασμό και προστασία. Σε αυτές τις συνθήκες, είναι σημαντικό να διασφαλιστεί για όλα τα μέλη της σχολικής κοινότητας ένα περιβάλλον ασφάλειας,

σεβασμού της διαφορετικότητας, μη διάκρισης και ισότητας, όπου όλοι οι μαθητές και οι μαθήτριες θα μπορούν να απολαύσουν στο μέγιστο τις εκπαιδευτικές ευκαιρίες που τους προσφέρονται. Σε ένα τέτοιο περιβάλλον, οποιαδήποτε εκδήλωση ρατσιστικής συμπεριφοράς πρέπει να εντοπίζεται, να αναγνωρίζεται και να αντιμετωπίζεται έγκαιρα και αποφασιστικά. Σε αντίθετη περίπτωση, η συμπεριφορά αυτή και η απουσία αντιμετώπισής της, πληγώνει τα θύματα, όχι μόνο ως άτομα, αλλά και ως μέλη της ομάδας εναντίον της οποίας στρέφεται, ενώ επιφέρει σοβαρές επιπτώσεις σε ολόκληρη τη σχολική κοινότητα. Η δημιουργία ενός απαλλαγμένου από τον ρατσισμό σχολικού περιβάλλοντος συμβάλλει ουσιαστικά στην οικοδόμηση μιας κοινωνίας δικαιοσύνης.

Είναι ερευνητικά τεκμηριωμένο ότι το ουσιαστικότερο μέτρο πρόληψης και καταπολέμησης των διακρίσεων, της μισαλλοδοξίας και του ρατσισμού είναι η ανάπτυξη και η συστηματική εφαρμογή συγκεκριμένης και ξεκάθαρης πολιτικής κατά του ρατσισμού σε επίπεδο σχολείου. Η ανάπτυξη και η εφαρμογή ενός τέτοιου Κώδικα ανταποκρίνεται σε σύσταση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής κατά του Ρατσισμού και της Μισαλλοδοξίας (ECRI) προς όλα τα κράτη μέλη, συμπεριλαμβανομένης και της Κύπρου. Στο πλαίσιο αυτό, το Υπουργείο Παιδείας, Αθλητισμού και Νεολαίας (Υ.Π.Α.Ν.), από το 2016, έχει ξεκάθαρη πολιτική διαχείρισης και καταγραφής ρατσιστικών περιστατικών, με τίτλο «Κώδικας Συμπεριφοράς κατά του Ρατσισμού & Οδηγός Διαχείρισης και Καταγραφής Ρατσιστικών Περιστατικών». Πρόκειται για υποχρεωτική πολιτική του Υ.Π.Α.Ν. για τα σχολεία Δημοτικής, Μέσης Γενικής και Μέσης Τεχνικής και Επαγγελματικής Εκπαίδευσης και Κατάρτισης, ενώ με πρόσφατη απόφαση του Υπουργικού Συμβουλίου (1/11/2023), αποφασίστηκε η θεσμοθέτηση και παρακολούθηση της εφαρμογής της.

Η εν λόγω πολιτική βασίζεται στην προσέγγιση ολόκληρης της σχολικής μονάδας και αξιοποιεί μια ευρεία αντίληψη του ρατσισμού σε όλες του τις μορφές, ώστε να περιλαμβάνει όλα τα είδη διακρίσεων. Παρέχει, επίσης, στα σχολεία και στους/στις εκπαιδευτικούς ένα λεπτομερές σχέδιο αντιμετώπισης και πρόληψης ρατσιστικών περιστατικών, το οποίο εντάσσεται στο ενιαίο σχέδιο βελτίωσης της σχολικής μονάδας. Η λειτουργική συμπερίληψη της αντιρατσιστικής πολιτικής στη σχολική μονάδα και η διαχείριση των ρατσιστικών περιστατικών με συνέπεια και σταθερότητα, συνδράμουν στη δημιουργία ενός σχολικού περιβάλλοντος, στο οποίο κάθε παιδί νιώθει καλά ανεξαρτήτως των οποιωνδήποτε ιδιαιτεροτήτων του. Μόνο με την καθολική εφαρμογή της αντιρατσιστικής πολιτικής με συστηματικότητα και συνέπεια από όλα τα σχολεία Μέσης και Δημοτικής θα είναι δυνατός ο τεκμηριωμένος σχεδιασμός στοχευμένων δράσεων για αντιμετώπιση συγκεκριμένων μορφών ρατσισμού σε κάθε πλαίσιο.

Το Παιδαγωγικό Ινστιτούτο (Π.Ι.) συντονίζει το πρόγραμμα Δικτύου Σχολείων για υποστήριξη της εφαρμογής της αντιρατσιστικής πολιτικής μέσα από την ενδυνάμωση και στήριξη των εκπαιδευτικών και των σχολείων όλων των βαθμίδων. Διά ζώσης και διαδικτυακές συναντήσεις πραγματοποιούνται κάθε χρόνο, με στόχο να ενδυναμώσουν και να εκπαιδεύσουν αυτούς τους/τις εκπαιδευτικούς σε σχέση με τις θεωρητικές και πρακτικές πτυχές της αντιρατσιστικής πολιτικής, όπως το θεωρητικό υπόβαθρο, τις ευθύνες και δεσμεύσεις κάθε μέλους της σχολικής κοινότητας και τα βήματα που πρέπει να ακολουθούν τα σχολεία για την αντιμετώπιση ρατσιστικών περιστατικών. Συνολικά, το Δίκτυο, χρησιμοποιώντας μια διατομεακή προσέγγιση, εντοπίζει και στοχεύει να ενδυναμώσει τους/τις εκπαιδευτικούς και τα σχολεία στην αντιμετώπιση προκλήσεων που σχετίζονται με την εφαρμογή αντιρατσιστικών πολιτικών όχι μόνο στην Κύπρο αλλά διεθνώς: την ελλιπή αναφορά ρατσιστικών περιστατικών, την ανάγκη λογοδοσίας εκ μέρους οργανισμών και ατόμων, την ανάπτυξη κατάλληλων παιδαγωγικών παρεμβάσεων σε κάθε πλαίσιο και τη συνεχή επίγνωση των συνεχώς μεταβαλλόμενων και εξελισσόμενων ρατσισμών.

ΑΝΘΡΩΠΙΝΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ – ΑΓΩΓΗ ΥΓΕΙΑΣ

Το Υ.Π.Α.Ν., στη Δημοτική Εκπαίδευση προωθεί την εκπαίδευση για τα ανθρώπινα δικαιώματα, στο πλαίσιο μιας διαθεματικής προσέγγισης του Αναλυτικού Πρόγραμμα γενικότερα, αλλά και στο πλαίσιο του Αναλυτικού Προγράμματος Αγωγής Υγείας ειδικότερα. Υλοποιεί την εκπαίδευση στα ανθρώπινα δικαιώματα, την διαπολιτισμική και αντιρατσιστική εκπαίδευση και την ενεργό πολιτότητα μέσω του Αναλυτικού Προγράμματος Αγωγής Υγείας (Α.Π.Α.Υ.) από το 2011. Συγκεκριμένα, οι Δείκτες Επιτυχίας του Α.Π.Α.Υ. περιλαμβάνουν δείκτες που έχουν σχέση με την εκφοβιστική συμπεριφορά, τη βία, τις κοινωνικές ταυτότητες/ανάπτυξη φύλου, τον σεβασμό στη διαφορετικότητα, τα ανθρώπινα δικαιώματα και την ανάληψη δράσης για ειρηνική συνύπαρξη.

Στη Μέση Εκπαίδευση το θέμα της Εκπαίδευσης για τα δικαιώματα του παιδιού καλύπτεται μέσα από οριζόντιες δράσεις, διαθεματικά και διεπιστημονικά. Στο πλαίσιο των φιλολογικών μαθήματων παρουσιάζονται οικουμενικές αξίες και θέματα αγωγής του πολίτη που διδάσκονται στοχευμένα μέσα από τα αντικείμενα της Ελληνικής Φιλολογίας. Επιπλέον, μέσα από το μάθημα της Αγωγής Υγείας, οι μαθητές/μαθήτριες διδάσκονται θέματα ανθρωπίνων δικαιωμάτων, εμβαθύνοντας στη Διεθνή Συνθήκη Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων του ΟΗΕ και στη Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Παιδιού. Η Αγωγή Υγείας είναι ένα πολύπλευρο μάθημα με κύριο σκοπό την προάσπιση, τη βελτίωση και την προαγωγή της ψυχικής και σωματικής υγείας και της κοινωνικής ευεξίας των μαθητών, αφενός με την ανάπτυξη των κοινωνικών δεξιοτήτων τους και της κριτικής τους σκέψης και αφετέρου με την αναβάθμιση του κοινωνικού και φυσικού τους περιβάλλοντος.

Η αναβάθμιση και αναδόμηση των Αναλυτικών Προγραμμάτων που ήδη άρχισε αναμένεται να τα εμπλουτίσει περαιτέρω σε ζητήματα πολιτότητας και ειρηνικής επίλυσης συγκρούσεων.

ΙΣΟΤΗΤΑ ΤΩΝ ΦΥΛΩΝ

Η Διατμηματική Επιτροπή του Υ.Π.Α.Ν. για την ισότητα των φύλων, με εκπροσώπους από όλα τα τμήματα και υπηρεσίες, εποπτεύει και συντονίζει, υπό την προεδρία του ΠΙ, στο πλαίσιο ολοκληρωμένης πολιτικής και στη βάση Διεθνών Συμβάσεων, τα θέματα ισότητας των φύλων που σχετίζονται με τις δράσεις του Υ.Π.Α.Ν. Η πολιτική επικεντρώνεται στη διασφάλιση ίσων ευκαιριών στην εκπαίδευση για όλα τα φύλα σε αμερόληπτη βάση σε όλες τις βαθμίδες της εκπαίδευσης. Οι εργασίες της Επιτροπής έχουν ως αποτέλεσμα την ανάπτυξη ενός Σχεδίου Δράσης που προάγει την ισότητα των φύλων, ανά τριετία, με στόχο την ένταξη της ισότητας των φύλων σε θέματα που σχετίζονται με τις δομές του εκπαιδευτικού συστήματος και την ενδοϋπηρεσιακή επιμόρφωση των εκπαιδευτικών.

ΜΕΤΑΡΡΥΘΜΙΣΗ ΕΙΔΙΚΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ

Σε κάθε εκπαιδευτικό σύστημα, η ειδική αγωγή και εκπαίδευση αποτελεί ένα θέμα με ιδιαίτερο ενδιαφέρον, το οποίο αντιμετωπίζεται με ξεχωριστή ευαισθησία και προσοχή. Αμετάθετος στόχος του Υ.Π.Α.Ν. είναι η δημιουργία ενός εκπαιδευτικού συστήματος, χωρίς αποκλεισμούς, που να ευθυγραμμίζεται με τις προτεραιότητες σε ευρωπαϊκό και διεθνές επίπεδο, λαμβάνοντας πάντοτε υπόψη το τοπικό συγκείμενο. Το Υ.Π.Α.Ν. ενεργώντας στη βάση του σεβασμού του δικαιώματος φοίτησης όλων των παιδιών στο δημόσιο σχολείο, ανεξαρτήτως αναπηρίας, εθνικότητας, φύλου ή κοινωνικοοικονομικής προέλευσης, επιδιώκει να προσφέρει ίσες ευκαιρίες μάθησης σε όλα τα παιδιά, στοχεύοντας σε μια μεταρρύθμιση, η οποία θα εξασφαλίζει ένα ολοκληρωμένο πλαίσιο δράσης, για την καλύτερη εξυπηρέτηση των αναγκών όλων των παιδιών με αναπηρία.

Η κύρωση της Σύμβασης του Ο.Η.Ε. για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρίες, από την Κυπριακή Δημοκρατία, με τον περί της Σύμβασης για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρίες Νόμο 8(III) του 2011, σηματοδοτεί μια νέα περίοδο για την εξυπηρέτηση των παιδιών με αναπηρίες. Με βάση τη Σύμβαση, το κράτος έχει την υποχρέωση να προάγει, να προστατεύει και να διασφαλίζει την πλήρη και ίση απόλαυση όλων των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και θεμελιωδών ελευθεριών, από τα παιδιά με αναπηρίες.

Η Εθνική Στρατηγική για την Αναπηρία καθορίζει το όραμα, τις αξίες, τις στρατηγικές επιδιώξεις και τους στόχους της Κυπριακής Δημοκρατίας, για την υλοποίηση των

δικαιωμάτων των πολιτών με αναπηρίες, κατευθύνοντας όλους τους φορείς της πολιτείας προς εκείνες τις δράσεις που θα προσθέσουν αξία και θα βελτιώσουν περαιτέρω την ποιότητα της ζωής των ατόμων με αναπηρίες.

Στις 2 Οκτωβρίου 2023, ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας εξήγγειλε την έναρξη διαλόγου για την αναβάθμιση και τον παιδαγωγικό εκσυγχρονισμό της ειδικής εκπαίδευσης, με απώτερο στόχο τη μετάβαση στην ενιαία/συμπεριληπτική εκπαίδευση. Ο διάλογος στοχεύει στην επανεξέταση των υφιστάμενων πρακτικών, στη βελτίωση των ισχυουσών διαδικασιών και στην υιοθέτηση νέων επιτυχημένων προσεγγίσεων που εφαρμόζονται διεθνώς. Προς αυτή την κατεύθυνση το Υ.Π.Α.Ν. προχωρεί στον σχεδιασμό και την υλοποίηση μιας νομοθεσίας, η οποία θα συμπεριλαμβάνει όλους τους μαθητές και όλες τις μαθήτριες, παρέχοντάς τους τις εύλογες προσαρμογές που χρειάζονται, ώστε το σχολείο να προσφέρει ποιοτική και συμπεριληπτική εκπαίδευση. Επιδίωξη του Υ.Π.Α.Ν. είναι η εμπέδωση μιας νέας νοοτροπίας, μιας νέας κουλτούρας, με έντονο το στοιχείο της συμπερίληψης, του απόλυτου φραγμού στον αποκλεισμό.

Η Υπουργός Παιδείας, Αθλητισμού και Νεολαίας έχει ήδη ολοκληρώσει τον διάλογο με τους εμπλεκόμενους φορείς, με στόχο την καταγραφή και κωδικοποίηση πρακτικών μέτρων βελτίωσης και μετάβασης προς την ενιαία/συμπεριληπτική εκπαίδευση, τα οποία, σε πρώτη φάση, θα υλοποιηθούν από τον Σεπτέμβριο του 2024. Η διαβούλευση, η οποία βρίσκεται σε εξέλιξη, αφορά σε θέματα όπως εντοπισμός παιδιών με ειδικές ανάγκες, έγκαιρη αξιολόγηση, πρώιμη παρέμβαση και στήριξη, εύλογες προσαρμογές, επιμόρφωση εμπλεκομένων, ρόλος σχολικών βοηθών/συνοδών, αξιολόγηση και συνεργασία με άλλα συναρμόδια Υπουργεία, Υφυπουργεία και Υπηρεσίες.

ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΓΙΑ ΜΑΘΗΤΕΣ ΜΕ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΤΙΚΗ ΒΙΟΓΡΑΦΙΑ

Στη βάση του κειμένου πολιτικής για την ένταξη των μαθητών/μαθητριών με μεταναστευτική βιογραφία (ΜΜΕΒ) στο κυπριακό εκπαιδευτικό σύστημα (2016), η Διατμηματική Επιτροπή του Υ.Π.Α.Ν. για την ένταξη των μαθητών/μαθητριών με μεταναστευτική βιογραφία αναπτύσσει, υλοποιεί και αξιολογεί σχετικά Σχέδια Δράσης. Το εν λόγω Σχέδια βασίζονται τόσο στο κείμενο πολιτικής του Υ.Π.Α.Ν. όσο και στις εισηγήσεις της Συμβουλευτικής Ομοτίμων της Ευρωπαϊκής Επιτροπής (2019). Η εν λόγω πολιτική και σχέδιο δράσης επικεντρώνονται στην αναθεώρηση όρων και ορισμών, τη χαρτογράφηση του μεταναστευτικού πληθυσμού, την καταπολέμηση ρατσιστικών περιστατικών, όλες τις φάσεις υποδοχής και υποστήριξης, τη χρήση και διδασκαλία μητρικών γλωσσών, τη διδασκαλία της ελληνικής ως δεύτερης γλώσσας, την εκπαίδευση εκπαιδευτικών, και συνεργασία των σχολείων με τις τοπικές αρχές για το άνοιγμα του σχολείου στην κοινότητα.

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ IMAGINE

Για έκτη χρονιά, το Υ.Π.Α.Ν. και το Π.Ι.Π. υποστηρίζουν την υλοποίηση του προγράμματος IMAGINE, που περιλαμβάνει βιωματικές δραστηριότητες που σχετίζονται με τα ανθρώπινα δικαιώματα και τον αντιρατσισμό στο πλαίσιο της εκπαίδευσης για μια κουλτούρα ειρήνης. Το πρόγραμμα τυγχάνει της στήριξης του Υπουργείου Παιδείας, Αθλητισμού και Νεολαίας ανελλιπώς παρόλο που, δυστυχώς, από το 2022 η τουρκοκυπριακή πλευρά αποχώρησε μονομερώς. Το πρόγραμμα IMAGINE, από το 2017, έχει φέρει μαζί 6500 μαθητές/μαθήτριες από όλες τις κοινότητες του νησιού, ενώ 1000 εκπαιδευτικοί επιμορφώθηκαν στο πλαίσιο των σεμιναρίων του προγράμματος. Το πρόγραμμα υλοποιείται από τον Όμιλο Ιστορικού Διαλόγου και Έρευνας και το Σπίτι της Συνεργασίας και χρηματοδοτείται από το Υπουργείο Εξωτερικών της Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Γερμανίας. Οι εκπαιδευτικοί είχαν και φέτος την ευκαιρία να επιμορφωθούν μονοκοινοτικά σε όλες τις επαρχίες, και δικοινοτικά στην περιοχή του Λήδρα Πάλας, με τη συμμετοχή Τουρκοκύπριων εκπαιδευτικών.

ΣΕΞΟΥΑΛΙΚΗ ΔΙΑΠΑΙΔΑΓΩΓΗΣΗ

Τα εργαστήρια εστιάζουν σε θέματα που αφορούν στην αυτοπροστασία των μαθητών/μαθητριών, όπως επίσης και στην καλλιέργεια στάσεων σεβασμού και συμπερίληψης, αυτοεκτίμησης και μηδενικής ανοχής στη βία, δεξιοτήτων αποτελεσματικής επικοινωνίας και καθορισμού των προσωπικών ορίων και γνώσεων σχετικά με τα ανθρώπινα δικαιώματα, στην προστασία της σεξουαλικής υγείας και στη γνωριμία με τη σχετική νομοθεσία, τους φορείς και τις δομές παροχής βοήθειας. Απώτερος σκοπός είναι η υιοθέτηση υγιούς συμπεριφοράς και τρόπου ζωής των μαθητών/μαθητριών ενισχύοντας την υπευθυνότητα, την αυτοεκτίμηση και την επικοινωνία. Κατά τη διδασκαλία του θέματος, διασφαλίζεται ένα περιβάλλον ασφάλειας και σεβασμού για όλα τα παιδιά.